

Урок 36

Тема. Зображення станів природи в ліриці М. Басьо. Роль художньої деталі. Підтекст.

Мета (розвиток компетентностей). Предметних і комунікативних: знання і розуміння національних японських уявлень про красу, їх відображення в ліриці М. Басьо; вміння коментувати зображення станів природи, підтекст хайку, визначати роль художньої деталі, ключових (сезонних) слів, епітетів і метафор у тексті хайку, виразно читати хайку, формулювати тему та ідею поезій, висловлювати власні думки, емоції і враження, викликані художніми образами хайку. **Ключових:** розвиток уміння визначати головну і другорядну інформацію у прочитаному/почутому тексті, розпізнавати й використовувати виражальні засоби, логічно обґрунтовувати висловлену думку; формування ціннісних орієнтацій (потреби в спілкуванні з природою, усвідомлення її краси).

Обладнання: ПК, презентація за темою уроку, підручники, зошити.

Тип уроку: урок формування нових знань, умінь та навичок.

Зміст уроку

I. Актуалізація та корекція знань.

Хвилинка творчості. Розповідь про М.Басьо (від імені самого поета), презентація його імен-псевдонімів, ілюстрацій до хайку та/або колажів.

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку. Визначення очікуваних результатів відповідно до орієнтирів навчальної програми.

Слово вчителя. З давніх давен у Японії влаштовуються поетичні читання, і люди найчастіше виконують твори М. Басьо. І ми сьогодні теж спробуємо виразно читати та зрозуміти цю витончену поезію.

III. Сприйняття і засвоєння матеріалу.

Робота з інформаційною картою «Структура хайку та особливості виразного читання цих віршів».

Хайку складається з 17 звуків, умовно розділених на три частини: 5 звуків, 7 звуків і 5 звуків. В українській мові ці звуки прирівнюються до складів, причому склади у нас різної довжини, на відміну звуків у хайку. Тому хайку українською мовою може звучати довше, чим японською. Під час перекладу складно відтворити і формулу 5-7-5. Тому перекладачі, і навіть деякі сучасні японські поети, не завжди дотримуються усталеної форми з 17 звуків.

За японським правилом хайку має читатися «на одному диханні»: набрали повітря в легені, і читаєте хайку, видихаючи повітря.

Хайку обов'язково містить дві ідеї, які зіставляються між собою. В оригінальному хайку ідеї відокремлюються за допомогою ріжучого слова – кіредзі. Кіредзі ставиться в кінці звукової фрази і допомагає визначити ідеї, взаємозв'язок між ними та надати віршу граматичну завершеність. Кіредзі в українських перекладах передають паузою і позначають через тире, три крапки, крапку, кому або просто виділяють за змістом наприкінці рядка. Під час читання на місці кіредзі слід на мить затамувати дихання, щоб розділити дві ідеї.

Хайку часто називають «незакінченою» поезією. Це означає, що читач або слухач має сам, у душі, закінчити вірш. Автор і читач хайку мовою відчуттів показують, що сталося, створюють картину, яка має викликати емоції у слухача, але не відтворюють власні емоції.

Завдання: стисло сформулювати за прочитаним матеріалом три принципи читання хайку. (Читаємо «на одному диханні», короткою паузою розділяємо дві ідеї вірша, об'єктивною картинкою створюємо емоції).

Читання хайку М. Басьо про ставок. Знаходження кіредзі.

IV. Формування знань, умінь, навичок, компетенцій.

Робота з художнім текстом. Читання, аналіз та висловлення вражень про хайку про крука та інших віршів на с. 242-243. Знаходження сезонних слів.

Робота в групах. Учні та учениці аналізують хайку, заповнюють таблицю за зразком, роблять висновки.

Зміст хоку	Образи	Асоціації	Почуття, думки, настрої	Підтекст
Жабеня стрибнуло у ставок	Старий ставок Маленька жабка Сплеск води	Всесвіт Людина Наслідок дій людини	Усвідомлення величї та краси світу, важливості великого і малого, вічного і миттєвого	Кожна, навіть маленька справа залишає слід у світі

Словник. Підтекст - внутрішній, прихований зміст якого-небудь тексту, висловлювання.

Творче моделювання. 1. Перебудуйте хайку в невеличку прозову оповідку. Як зміняться будова та зміст хайку? 2. За легендою, учень приніс Басьо хайку про червону бабку: «Відірви пару крил / У бабки – / І вийде стручок перцю». Учитель заперечив: «Хайку – це життя, це краса, а ти знищив красу і вбив комаху. Поезія – це завжди творення». І учень назавтра приніс новий хайку, який Басьо прийняв. Спробуйте і ви переробити цей невдалий вірш.

V. Закріплення матеріалу, узагальнення та корекція знань.

Складання «Кола знань» на тему «Характерні ознаки хайку». (*Відсутність рими, ustalena кількість звуків / складів (5-7-5), лаконізм (надзвичайна стислість), увага до деталі, сезонні слова, підтекст, зіставлення двох ідей, пауза, змалювання життя природи і людини у нерозривній єдності*).

Бесіда за змістом уроку.

- Чим вам запам'ятався японський поет Мацуо Басьо?
- Які образи і стани природи відтворює він у своїх віршах? Чим вони незвичні для української культури?
- Які настрої створюються у віршах хайку? Опишіть ліричного героя цих поезій.

VI. Підбиття підсумків. «Мікрофон».

Чого навчають нас хайку М. Басьо?

Рефлексія. *Вправа «Чотири кути» (за Р. Шаламовим).* Поміркуйте, як змінилось ваше розуміння хайку і оберіть кут (дорогу), на якій ви знаходитесь зараз. Намалюйте чоловічка в куті одного з квадратів.

01	02	03	04
Кут 1: Ґрунтова дорога	Кут 2: Асфальтована дорога	Кут 3: Шосе	Кут 4: Автобан
Там так багато пилу, я не бачу, куди я йду! Допоможіть!!	Вона досить рівна, але багато вибоїн	Я відчуваю себе досить упевнено, але іноді потрібна підтримка	Я подорожую вільно і можу легко надати поради іншому

Працюємо вдома. 1. Вивчіть напам'ять 2-3 хайку М. Басьо. 2. Спробуйте написати власний вірш у формі хайку.